

Канд. екон. наук Михайленко О. Г., Волок Ю. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

УКРАЇНА У ГЛОБАЛЬНИХ ЛАНЦЮГАХ СТВОРЕННЯ ВАРТОСТІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ

У сучасних умовах глобалізації світова економіка характеризується поглибленням міжнародного поділу праці та формуванням глобальних ланцюгів створення вартості (Global Value Chains – GVC), які визначають структуру міжнародної торгівлі, інвестиційних потоків та виробничих процесів. Глобальні ланцюги створення вартості являють собою систему взаємопов'язаних виробничих і торговельних процесів, що охоплюють різні країни та забезпечують створення доданої вартості на різних етапах виробництва товарів і послуг [1].

В умовах глобальної економіки участь країн у глобальних ланцюгах створення вартості виступає важливим фактором економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності та інтеграції у світове господарство. Залучення до GVC дозволяє країнам отримувати доступ до сучасних технологій, інвестиційних ресурсів, інновацій та міжнародних ринків збуту, що сприяє структурній модернізації національної економіки [2].

Україна, будучи відкритою економікою, активно інтегрована у міжнародну систему економічних зв'язків. Важливу роль у цьому процесі відіграє зовнішньоекономічна діяльність, яка забезпечує взаємодію українських підприємств із міжнародними партнерами. Участь України у глобальних ланцюгах створення вартості пов'язана передусім із такими галузями, як агропромисловий комплекс, металургія, машинобудування, IT-сектор та хімічна промисловість [3].

Сільськогосподарський сектор є одним із ключових напрямів інтеграції України у глобальні ланцюги створення вартості. Україна входить до числа провідних експортерів зернових культур, олійних культур та продуктів їх переробки. Водночас більша частина українського експорту представлена сировинною продукцією, що свідчить про обмежену участь країни у більш високих етапах створення доданої вартості [4]. Крім аграрного сектору, важливу роль у міжнародних виробничих ланцюгах відіграють металургійна та машинобудівна галузі. Українська металургія традиційно є одним із найбільших експортерів металопродукції на світовому ринку. Однак значна частка експорту припадає на

Том 4. УКРАЇНА У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ ТА ЇЇ ГЕОЕКОНОМІЧНІ ПРІОРИТЕТИ

продукцію з низьким рівнем переробки, що зумовлює необхідність модернізації виробництва та розвитку більш технологічних сегментів галузі [5].

Як видно з табл. 1, участь України у глобальних ланцюгах створення вартості має переважно сировинний характер. Найбільшу роль у GVC відіграють агропромисловий комплекс та металургія, які забезпечують значну частку українського експорту. Водночас ІТ-сектор характеризується більш високим рівнем доданої вартості та інтеграції у глобальні технологічні ланцюги. Це свідчить про необхідність структурної трансформації економіки України та розвитку високотехнологічних галузей, що дозволить підвищити частку продукції з високою доданою вартістю у зовнішній торгівлі.

Таблиця 1

Місце України у глобальних ланцюгах створення вартості за секторами економіки

Сектор економіки	Основна роль України у GVC	Основні види продукції / послуг	Основні міжнародні партнери	Рівень доданої вартості
Агропромисловий комплекс	постачальник сировини та напівпереробленої продукції	зернові культури, олійні, соняшникова олія	ЄС, Китай, Туреччина, країни Близького Сходу	низький-середній
Металургія	виробництво та експорт металопродукції	сталь, чавун, прокат	ЄС, Туреччина, країни Азії	середній
Машинобудування	виробнича кооперація та виробництво комплектуючих	кабельна продукція, автокомпоненти, обладнання	Німеччина, Польща, Чехія	середній
ІТ-сектор	розробка програмного забезпечення та цифрових сервісів	ІТ-аутсорсинг, програмне забезпечення	США, країни ЄС, Канада	високий
Хімічна промисловість	виробництво базової хімічної продукції	мінеральні добрива, аміак, карбамід	ЄС, Туреччина, країни Азії	середній

Джерело: складено авторами за даними [3-5]

Важливим напрямом інтеграції України у глобальні ланцюги створення вартості є розвиток ІТ-сектору та цифрової економіки. Українські ІТ-компанії активно співпрацюють з міжнародними корпораціями, забезпечуючи розробку програмного забезпечення, інноваційних технологій та цифрових сервісів. Участь

у глобальних цифрових ланцюгах створення вартості сприяє формуванню нових конкурентних переваг української економіки та підвищенню її технологічного потенціалу [6].

Разом з тим інтеграція України у глобальні ланцюги створення вартості супроводжується низкою викликів. Серед основних проблем можна виділити:

- високу сировинну спрямованість експорту;
- недостатній рівень технологічного розвитку промисловості;
- обмежений доступ до інвестиційних ресурсів;
- інфраструктурні та логістичні обмеження;
- геополітичні ризики та нестабільність міжнародних ринків.

Особливо значний вплив на розвиток української економіки справили події останніх років, пов'язані з військовою агресією проти України. Порушення міжнародних логістичних ланцюгів, блокування морських портів та зростання транспортних витрат призвели до трансформації торговельних потоків і переорієнтації експорту на нові ринки [7].

Водночас сучасні глобальні трансформації відкривають нові можливості для інтеграції України у глобальні ланцюги створення вартості. Одним із ключових напрямів є поглиблення економічної інтеграції з Європейським Союзом. Угода про асоціацію між Україною та ЄС створює сприятливі умови для розширення торговельно-економічного співробітництва, гармонізації технічних стандартів та розвитку виробничої кооперації [8].

Перспективи інтеграції України у глобальні ланцюги створення вартості пов'язані з модернізацією національної економіки, розвитком інноваційних технологій, диверсифікацією структури експорту та підвищенням частки продукції з високою доданою вартістю. Важливе значення має також розвиток транспортно-логістичної інфраструктури, що сприятиме підвищенню ефективності міжнародних економічних зв'язків.

Таким чином, інтеграція України у глобальні ланцюги створення вартості є важливим стратегічним напрямом економічного розвитку держави. Підвищення рівня участі України у GVC сприятиме модернізації національної економіки, залученню інвестицій, розвитку інноваційних галузей та зміцненню позицій країни у глобальному економічному просторі.

Список використаних джерел:

1. Gereffi G., Fernandez-Stark K. Global value chain analysis: a primer. Durham: Duke University, 2016. URL: https://gvcc.duke.edu/wp-content/uploads/Duke_GVC_Analysis_Primer_2nd_ed.pdf.
2. Global value chains and trade in value added. OECD, 2021. URL: <https://www.oecd.org/sti/ind/global-value-chains.htm>.
3. Козак Ю. Г., Логвінова Н. С., Барановська М. І. Міжнародна економіка: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 560 с.
4. The role of global value chains in agriculture and food trade. Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2022. URL: <https://www.fao.org>.
5. Global value chains development report 2023. World Bank Group, 2023. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/global-value-chains>.
6. Digital economy outlook 2023. OECD, 2023. URL: <https://www.oecd.org/digital/digital-economy-outlook>.
7. Ukraine economic update. World Bank Group, 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/publication/ukraine-economic-update>.
8. EU-Ukraine trade and economic relations report. European Commission, 2023. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/ukraine_en.

Канд. екон. наук Михайленко О. Г., Горбенко К. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
НА РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ**

Європейська інтеграція України виступає одним із ключових факторів трансформації національної економіки та модернізації системи зовнішньоекономічних зв'язків. Поглиблення співпраці з Європейським Союзом забезпечує не лише розширенню ринків збуту для українських товарів і послуг, а й формуванню нових інституційних умов функціонування економіки. Особливого значення цей процес набув після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що включає створення Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ). Запровадження положень цієї угоди сприяло поступовій лібералізації торговельних відносин, усуненню тарифних обмежень та гармонізації нормативно-правової бази України з європейськими стандартами.

Важливою особливістю торговельної інтеграції з Європейським Союзом є не лише зниження митних ставок, а й комплексна адаптація регуляторного середовища. Вона охоплює впровадження технічних регламентів, санітарних